

KAKO NA INTERNET?

Svakodnevno smo bombardirani reklamama u raznim medijima o Internetu. Nude se razni razlozi zašto baš Internet treba i Vama. Ako razmišljate o budućnosti, dobro se zamislite, jer zaista, danas bez Interneta se ne može. Može, ali sa koliko truda i uspjeha. Internet nudi toliko informacija, da na njemu možete pronaći sve što Vas zanima. Nekada je podataka i previše. Ipak uz malo znanja i sreće, nači ćete veoma brzo što tražite. Čak iako izgubite cijeli sat ili dva, to je još uvijek neusporedivo brže, nego da u knjižnici listate razne knjige. Na Internetu su i razni podaci, koje ne možete naći nigdje u knjigama. Naravno Internet je dostupan i iz Vašeg ureda i doma, noću i danju svih 24 sata. Pa što čekate? Za one koji se odluče da je krajnje vrijeme, da se i sami uključe u sve to, evo nekoliko savjeta što sve treba uraditi.

MODEMI

Da biste se uopće priključili na Internet, morate imati u svom PC-u i modem, ili ako imate ISDN, onda Vam treba TA (terminal adapter). Modem je uređaj koji mnogi imaju u svom kompjutoru. Starija rješenja sigurno neće moći postići željenu brzinu, a spor modem troši više telefonskih impulsa, pa možda ga je bolje odmah zamijeniti novijim i bržim.

Danas niti jedna ozbiljna trgovina neće Vam ponuditi modem koji je manje brzine od 56K. Možete birati između velikog broja proizvođača. Postignuta brzina ovisi o kvalitetu modema, ali i o kvaliteti telefonske linije i obično je niža od 56K. Postoje interni, koji su ugrađeni u kućište Vašeg PC-a i externi koji stoje izvana i spajaju se kabelom na serijski ili USB port.

INTERNI modemi su jeftinija verzija i njihova cijena se kreće od 60-150 kuna. Naravno ima tu i onih skupljih, ali za prosječnog početnika dovoljni su i jeftiniji. Da bi ga ugradili, vodite računa da morate u Vašem kompjutoru imati sloboden jedan PCI slot, kojega sigurno imate. Interni modemi su uglavnom softverski. To znači da u svom radu dodatno opterećuju procesor Vašeg PC-a, a kod slabijih mašina to može usporiti rad. Druga vrsta su hardverski modemi, koji ne koriste procesor, već je sve to ugrađeno u njemu. Zanemarivo su skuplji. Uzmite uvijek njega, ako možete birati.

EXTERNI modemi su mnogo bolje rješenje. Rade i na starijim kompjutorima. Njihova cijena je oko 250-800 kn. Uz svaki modem se dobije i neki software, koji omogućava i slanje i primanje faksova, a neki ih mogu primati i dok je PC isključen. Mana im je što zauzimaju prostor na stolu ili negdje na računalu, a tu su još i kabeli i adapter za struju.

PCMCI modemi se koriste za prijenosna računala i imaju oblik malo deblje kreditne kartice. Ubacuju se u PCMCI slot notebooka. Međutim, većina današnjih prijenosnih računala ima već ugrađen interni modem.

Pažnja: Modemi su vrlo osjetljivi na strujne udare i udare groma. Garancija ne pokriva te kvarove, iza kojih u pravilu nema popravka, a može stradati i cijeli PC. Zato je najbolje kupiti zaštitnu utičnicu koja košta 115 kn i koja štiti vrlo efikasno ili kod grmljavina kabel telefonske linije odspojiti iz PC-a.

ISDN

Ako ste se odlučili za ISDN i kada Vam Hrvatske Telekomunikacije postave odgovarajuću opremu u Vaš stan ili ured, tada ovisno o izabranom ISDN paketu morate uzeti i TA (terminal adapter). Tada možete surfati po internetu sa 64K ili čak dvostruko 128K. Vjerujte razlika je osjetna. Pazite samo, jer kada surfate brzinom 128 K računaju Vam se dvostruko telefonski implulsi. TA možete kupiti za 250-500 kn. Ako hoćete imati TA koji ima još jedan dodatni analogni priključak za klasični telefon ili neki drugi uređaj, onda morate izdvojiti 500-900 kuna. Postoji naravno i externi TA koji se spaja na RS232. Male firme mogu instalirati router i napraviti sistem da više pojedinaca istovremeno koristiti Internet po jednoj liniji.

ADSL/DSL

Radi se o još većim brzinama prijenosa podataka i surfanja. Traženo stiže gotovo trenutno. Neću puno zamarati brojkama, ali brzine kod downloada (skidanja podataka sa nekog servera) su mnogo veće ili od 384 K do 1,5 Mbps. Pored toga možete biti on line ili cijelo vrijeme priključeni. Ako skidate muziku, filmove, software, onda kada jednom probate ove brzine, nećete se lako vratiti na dosadašnje brzine. Naravno da je na zapadu ovo već standardni kućna oprema. Kod nas nije, radi dosta visokih cijena korištenja. Ali i tu se ostvaruju pomaci. Slijedi velika akcija HTNET-a pod nazivom MAXADSL, koja nudi tri paketa različitih brzina, ali i cijena. O tim detaljima možete pogledati direktno

na web stranici <http://www.htnet.hr/adsl/fset.html>. Za sada ga uglavnom ga koriste srednje i veće firme. Naravno da za njega treba i odgovarajući ADSL modem ili neka druga oprema.

INTERNET PROVIDER

Naravno, trebate izabrati kod kojeg «providera» se pretplatiti. Ima ih nekoliko. Najveći je HTNET. Kojeg izabrati i kakav paket ,ovisi o tome što sve želite raditi na Internetu i koliko vremena provesti dnevno ili mjesечно. Neki nude za probu 30 dana ili više besplatnog Interneta. Ako Vam se sve to svidi, onda možete izabrati i neku vrstu preplate. Treba voditi računa da možete postati korisnik i da ne plaćate mjesечно preplatu.

Kod svih Internet provider-a, postoji nekoliko načina pristupa preko različitih telefonskih brojeva.

1. Najskuplji je kada idete kao GOST. Nema preplate, već provedeno vrijeme plaćate putem telefonskog računa. Nemate niti svoju e-mail adresu. To je način samo za one koji zaista samo ponekad zalutaju na Internet. Kupovinom računala u trgovini, obično je instaliran ovaj način spajanja na Internet. Kako je on daleko najskuplji, čim dobijete svoje korisničko ime i lozinku, morate u postavkama računala to promjeniti, kao i pristupni telefonski broj. Ako niste vični radu na računalu, neka to za Vas učini stručna osoba. U protivnom Vaši telefonski računi će svaki mjesec biti veći za iznos te uštede.

2. Ako ćete provoditi manje od 15-25 sati mjesечно na Internetu (ovisno u kom vremenu 07-19 ili 19-07), možete potpisati ugovor sa nekim Internet providerom, kako bi dobili svoju jednu ili dvije e-mail adrese i pa čak i prostor za WEB stranicu. Opet nema preplate, ali je sat nešto jeftiniji, odnosno telefonski impulsi koštaju manje.

3. Ako zaista imate namjeru koristiti Internet do daske, onda Vam se isplati plaćati mjesечно preplatu, gdje je minuta najjeftinija. Možete uzeti više e-mail adresa i veći prostor za WEB stranicu.

Što je važno znati, kako bi se izbjegli preveliki računi zbog surfanja po WEB-u? Prvo morate znati da surfanje u vremenu od 7.00-19.00 sati košta dva puta više nego nakon 19.00 sati. Dobro je i što će jeftinija tarifa biti i nedjeljom i praznikom. Ovo znaju već i vrapci na krovu, ali se mora reći.

U svakom slučaju, kada se spojite na Internet, vodite računa da na kraju mjeseca stiže račun.

INTERNET I PROMIDŽBA

Internet pruže pored zabave i mnogo korisnih informacija i novi način predstavljanja proizvoda, usluga ili pak cijelih firmi. Ako planirate Internet iskoristiti i za svoju promidžbu, onda je najjednostavnije napraviti nekakav dopis ili letak i poslati ga na tisuće adresa. Za takav posao trebate imati bazu podataka, koja se ne nalazi na svakom koraku. Nju ili morate stvoriti sami, ili koristiti baze tvrtki koje se bave time. Najefikasnija je vlastita, jer Vašega kupca ili gosta uvijek će zanimati novost vezana za Vašu firmu. Stoga ne brišite e-mail adresa onih koji Vas nešto pitaju. Ubacite ih u Vašu bazu. Ako pak čak šaljete, nasumce svima redom, takva se pošta smatra neželjenom i dosađivanjem i mnogi je brišu, a da je nisu niti pogledali. Postoje čak i anti spam softwari koji štite računalo od takve elektronske pošte.

Mnogo efikasniji način je izrada WEB stranice.Svi korisnici u okviru preplate za Internet gdje dobivate e-mail adresu, obično dobivate i nekoliko megabajta web prostora za izradu svoje Internet stranice. Pogledajte malo na stranicama HTneta ili nekog drugog providera oko aktiviranja i izrade web stranice. Svatko može napraviti svoju stranicu. Na zapadu, svaka osoba ima svoju stranicu. Postoje obiteljske stranice. Firme, ustanove, razne organizacije se više ne mogu zamisliti bez svojih stranica.

Prvo morate imati neki program kojim se izrađuju web stranice. Najjednostavnije je da to učinite pomoću Worda , kojeg imaju velika većina korisnika na svojim računalima. Pokušajte otvoriti predložak za Web stranicu. Kliknite na Datoteka-Nova-Web stranica ako imate hrvatsku verziju ili kod engleske verzije Files-New-Web page .Možete startati wizarda (čarobnjaka) koji će Vas voditi kroz samo izradu i pomoći. Potrebno je ono što napravite da zapamtite u HTML formatu, tako da kliknete na Datoteka-Spremi kao web stranicu ili Files –Save as web page. Kada pravite svoju prvu web stranicu, pazite što stavljate na nju. Ako niste zadovoljni stranicom , uvijek je možete promijeniti. Vremenom čete je usavršiti i preći na izradu pomoću specijalno razvijenih programa za to. A kasnije možda Vam to bude kruh.

Morate imati neki i program kojim čete to sve staviti u svoj prostor na serveru Internet provajdera. Pogledajte stranicu www.ftp.com i sa nje skinite program, koji je besplatan za izradu kućnih stranica. Ako mislite izradivati stranice za druge ili radite komercijalnu web stranicu , onda se mora platiti licencu. Program je vrlo jednostavan za korištenje. Word naravno nije software s kojim čete izradivati poslovne stranice. Ako ih želite izradivati sami onda su tu najpoznatiji Dreamweaver i Flash od Macromedie. Verzije se stalno mijenjaju, a programi se usavršavaju. Postoje i knjige za učenje.

Recimo i to da postoje mnoge firme, koje se bave izradom stranica, a također ih izrađuju i mnogi pojedinci, s kojima se sklopi ugovor o djelu. Pazite, ne znaju svi raditi web stranice, iako to tvrde. Nekada ušteda od par stotina ili tisuću kuna, može biti katastrofalne. Kod izrade stranica postoje neka pravila, koja se moraju poštivati. Priučeni web majstor ih ne zna i Vaša stranica može biti katastrofalna.

Najlošije je ako je stranica nepregledna, puna nekakvih detalja, koji se stalno miču, mijenjaju i koji odvuku pažnju na nešto , što nije prvobitni cilj. Katastrofalno je ako je stranica spora. Mnogi stave slike velike rezolucije i dok ih Vaše računalo učita, Vama više nije do takve stranice. Zato slike moraju bite malene i u maloj rezoluciji. Ako treba kvalitetna slika, ona se može pojaviti naknadno. Može se napraviti tako, da se klikne na malu sličicu, pa se onda sačeka da se ona otvoru u novom prozoru u punoj veličini. Nekada brzina ovisi i o brzini i snazi servera, na kojem se nalazi stranica. Naravno da ozbiljna stranica neće biti na nekom sporom serveru. Brzina ovisi i o broju korisnika, koji „napadaju“ jednu stranicu. Ako ih je mnogo, onda će se opet nešto sporije otvarati.

Ništa Vam ne znači stranica koju morate revidirati i mijenjati svakih par dana, jer se nešto promijenilo u Vašim podacima, bilo cijene, ako su stavljeni cjenici, bilo roba, ako se radi o prodaji, ili bilo kakvi drugi podaci. Činjenica je da se promjene dešavaju svakodnevno. Stoga stranice moraju biti vezane na baze podataka i da se ažuriraju automatski. Ništa lošije ne djeluje na posjetitelja neke stranice, nego kada vidi da se podaci nisu mijenjali od prošle godine. Obično se takva stranica više niti ne posjećuje.

Internet domene

Kako organizirati podatke i kako pronaći nešto što tražite brzo? Bilo je potrebno postaviti određena pravila. Postoji međunarodna organizacija [Internet Assigned Number Authority \(IANA\)](http://Internet Assigned Number Authority (IANA)), koja o tome vodi računa. Njena isturena ruka u Hrvatskoj je Carnet.

WEB serveri WWW (web), računala ili osobe danas su prepoznatljivi u Internetu po svojem nazivu (npr www.google.com ili www.zagreb.hr) ili električkoj adresi (npr. ivan.holek@zg.htnet.hr ili sale@astrea.hr). Ključni dio svakog takvog naziva ili adrese uvijek čini **Internet domena** (npr. Google.com i Zagreb.hr).

O ovome svemu se može naći detaljno na stranici www.carnet.hr .

Internet domene organizirane su hijerarhijski. Unutar pojedine domene registriraju se i aktiviraju poddomene - tj. domene nižih razina. Neke od tih domena vezane su uz velike nacionalne sustave u Sjedinjenim Američkim Državama (npr. "edu" - sustav obrazovanja, "mil" - vojska, "gov" - državna uprava), a neke su domene općeg (globalnog) tipa (npr. "com", "org" i "net").

Vršna "hr" domena je nacionalna domena Republike Hrvatske. Tu postoji sljedeća podjela.

HR-P domena - domena za pravnu osobu

Svaka pravna osoba može registrirati domenu sa svojim imenom, ako ono već nije zauzeto. Na primjer, ako imate firmu koja se zove Astrea, logično je da biste htjeli da Vam se domena zove astrea.hr , a odmah možete i provjeriti na carnet stranici da li je slobodna ili ne. Ako je slobodna i ako je Vi registrirate, u tom slučaju, Vaša web stranica bi bila www.astrea.hr , a e-mail adresa npr. sale@astrea.hr ili goran.radan@astrea.hr . Tipični korisnici su trgovačka društva, poduzeća, tijela državne uprave, javne ustanove, udruge, stranke.

HR-F domena - domena za fizičku osobu

Građani Hrvatske i stranci sa trajnim boravkom u Hrvatskoj mogu imati domenu kao npr. ivan-horvat-zg.from.hr; obitelj-ivan-horvat.iz.hr; ivan-horvat-njofra.iz.hr; ivanhorvat63.from.hr; 2001ivanhorvat.iz.hr

HR-D domena - domena za samostalnu djelatnost fizičke osobe

Tipični korisnici su obrtnici, odvjetnici i bilježnici, liječnici, stomatolozi, samostalni umjetnici. Primjeri domene su zlatar-peric-opatija.hr; sesirihorvatzg.hr; istra-oglasi-agencija.hr; riva-caffe-zg.hr; odvjetnik-hlapic-os.hr

HR-T domena - domena za tržišne i druge potrebe

vrha ove domene je ostvarivanje tržišnih potreba pravnih i fizičkih osoba, virtualni identitet za žigove, posebno zaštićene verbalne znakove, registrirane ili priznate u Hrvatskoj, a korisnici su trgovačka društva, obrtnici, građani, javne ustanove. Primjeri su bajadera.com.hr; sumamed.com.hr; hoteli.com.hr; horvat.com.hr; star2000.com.hr

HR-V domena - domena od posebnog značaja za informacijski prostor RH

Primjeri su znanost.hr; kultura.hr; zagreb.hr; istra.hr; velebit.hr; hvar.hr; glagoljica.hr; knjiga.hr; kosarka.hr; eps2001.hr

HR-I domena - domena za unapredjenje informacijskog prostora RH

Primjeri su vrapci.hr; kolaci.hr; moderni-odgoj.hr; bonton.hr; zuto-cvijece.hr

Ako ne prijavite se za neku domenu, a za neke se plaća i naknada, onda uvijek možete napraviti Web stranicu na besplatnih nekoliko megabajta, koje Vam nude Internet provideri. Takvu stranicu nije baš najlakše naći, jer naziv je dosta komplikiran. Npr. <http://www.inet.hr/~zhorvat/default.htm> .

Registracija domene nije sve što Vam treba da biste riješili problem izrade Vaše web stranice. Potreban je i server na kojem će se vrtjeti Vaša stranica. To se plaća ovisno o veličini prostora, brzini, količini informacija, pouzdanosti servera. Možda bi bilo nabolje da onaj tko Vam radi stranice, da Vam ponudi i takvu uslugu, ili da Vam preporuči nekoga tko se bavi iznajmljivanjem serverskog prostora. Mnogo firmi u kako u svijetu, tako i kod nas se bave WEB hostingom.

VIRUSI I ZAŠTITA

Bilo da se prijavljujete na Internet kao obični korisnik, ili pak želite imati svoju Web stranicu, morate znati, da postoji čitav niz opasnosti koji vreba. Sigurno jedna od najvećih su virusi. Kako god se razvija i širi informatika, tako se razvijaju i razne nove vrste virusa. Što su to virusi? To su ustvari programi, koji stignu na bilo koji način do Vašeg računala i koje vi otvaranjem pokrenete. A mogu se prenijeti, disketom, CD-om, ali najčešće Internetom. Što sve oni rade teško je i zamisliti. Ali jedno im je zajedničko. Šteta koju naprave je nenadoknadiva. Mogu čak i fizički uništiti Vaše računalo. Mogu obrisati kompletan sadržaj sa hard diska. Mogu se pritajiti i čekati i početi sa uništavanjem bilo kada. Mogu sami se širiti putem lokalne mreže ili Interneta do drugih računala i njih zaraziti.

Srećom postoje proizvođači softwarea, koji se bore protiv njih. Nekoliko velikih kompanija kao Trend Micro, Norton, CA, Sophos i drugi proizvode vrlo djelotvornu zaštitu. Ona se sastoje u tome da se prilikom otvaranja nekog dokumenta vrši prvo provjera od strane antivirusnog programa. Tek onda se dozvoljava korisnika da pristupi dokumentu. Ovo malo usporava rad, ali ako su jake mašine, to se niti ne osjeti. Ako je dokument kojim slučajem zaražen nekim virusom, onda ga program očisti, ako može, ili ga pak stavi u karantenu i obilježi. Tada Vam ponudi da se obriše, što bi bilo preporučljivo odmah uraditi. Sve ovo štima dok se ne pojavi novi virus, za koji program nema zaštitu. Tada virus opet uništi sve. Da se to ne bi desilo, informatička zajednica šalje upozorenja, da se ne otvara pošta koja sadrži neku frazu, jer se radi o virusu. Tvrte koje proizvode antivirusne programe, odmah nakon par dana izbacuju zaštitu i za taj novi virus. Ako ste legalno kupili licencu, nekog antivirusnog

programa, onda je predviđeno da svaki dan, ili par dana skinete sa web stranice proizvođača antivirusnog programa, najnoviju zaštitu, za sve nove viruse. To se dešava automatski, ali morate imati naravno pristup Internetu. U zadnje vrijeme i HTnet i Iskon su postavili na svoje servere zaštitu od virusa, za poštu koju dobivate. To je veoma dobro, ali ozbiljan korisnik se ne smije zadovoljiti takvim vidom zaštite, koja ipak ne štiti računalo od raznih drugih vidova zaraze, a pogotovo od zaraze dok surfate po nečijoj Web stranici.

Antivirusni programi nisu skupi. Mogu se kupiti već od stotinjak kuna, za pojedinačna računala. Postoje i mrežne verzije, koje štite srednje i velike mreže.

ANTISPAM I FIREWALL

Nisu samo virusi problem. Tu je i neželjena pošta. Najčešći primjer je da se ode na neku agresivnu Web stranicu, koja Vam odmah smjesti špijuna na vaš hard disk. Posebno su poznate stranice vezane za sex i porno sadržaje. Nekada su špijuni ili kolačići i korisni, jer Vam omogućuju da lakše dođete opet na tu stranicu, ali u suštini su veliki problem. Oni usporavaju rad računala, jer su stalno aktivni i nešto pretražuju. Kod starijih računala mogu u potpunosti blokirati rad računala. Postoje špijuni, koji mogu se pritajiti i čekati broj kreditne kartice. Nakon toga možete samo platiti dug i promijeniti karticu. Treba ih s vremena na vrijeme očistiti. Najbolje bi bilo da se ne dozvoli da se niti ne postave. I za to postoji zaštita. Malo bolji antivirusni programi i to imaju. Naime, dok ste na Internetu, svaki hacker može raditi na Vašem računalu što želi. Može pristupiti Vašim podacima, može ih obrisati, ukrasti, promijeniti i slično. Ne rade samo to hackeri. Sve velike kompanije u svijetu imaju odjele koje pokušavaju doći do informacija konkurenčije. Kako? Pa pretraživanjem dostupnih računala, tražeći određene riječi ili fraze. Da se to ne desi, mora se napraviti zid koji to sprečava. Takva se zaštita zove Firewall ili u prijevodu vatrozid. Danas već i kućna računala, ne bi trebala da su bez takvog programa. On je obično uz antivirusni program zajedno u nekoj malo skupljоj verziji, ali još uvijek oko par stotina kuna. Firme ne bi smjele niti uključiti računala, a da se nisu osigurali firewallom.

Eto toliko o Internetu, koji je postao najveća svjetska baza podataka i koji nudi bezbroj vidova zabave. Ali vodite računa, da nisu svi na Internetu dobranjerni. Pazite kome i gdje ostavljate svoje podatke, počev od imena, adrese, brojeva telefona, brojeva kreditnih kartica i slično.